

МЕТАБОЛИЗАМ

(Слободан Ивановић: *Особине*, Књижуљак, Београд, 2014)

Већ од уводних стихова насловне поеме у новој песничкој књизи Слободана Ивановића видљив је духовни напор да се изнова (ре)дефинишу бића, појаве и предмети, и у том смислу *Особине* се могу читати и као нека врста неокосмогоничког текста. Јер свет Ивановићеве поезије је већ створен и много пута до сада именован, па тако песнику остаје невелики маневарски простор за његово поновно дефинисање: оно на шта је усмерена његова пажња јесте заправо каталогизација дефиниција које су још увек функционалне и чија улога посредника између света и песничког субјекта није исцрпљена. А тога, испоставиће се, и није тако мало, односно, тачније, тих дефинибилних, одредљивих појава и предмета има довољно и довољно су репрезентативни да би представљали свет. И управо у вези са тим треба приметити занимљиву промену о којој и нехотице сведочи Ивановићева књига, а која се може дефинисати као прелазак из постмодернизма у постмодерну, при чему су онда *Особине* једна могућа поетска артикулација тог преласка. Јер постмодернизам је пре и после свега једна уметничка епоха, или стилска формација, коју, као и сваку епоху, карактерише збир одређених уметничких поступака и реинтерпретација књижевног и уметничког наслеђа, док постмодерна, која је обухватнији појам, представља ново осећање света и нову цивилизацијску (међу)епоху, која долази након модерне.

Ако би *Особине* биле узете као илустрација за овај духовни п(ре)окрет, онда би он могао на једној равни бити дефинисан и као поетски и интелектуални номадизам. То се упечатљиво може представити на примеру песме „Пужеви“: „Пужеви су сиромашни гости, чести посјетиоци/ водених просторија, они су готово сто посто/ мишићави и тиме су себи задужили мјесто у вјечном/ Херкуловом пантеону, пужевима се пјевају окрутне/ пјесме и пријети убијањем сјекиром по глави, они/ стижу увијек иако крену касније и спорији су него други,/ налазимо им љуштуре празне и бијеле калцитно кречне/ у пијеску плаже или просто на својим терасама, њихово/ постојање није сведено на прости крц звук када нам се/ нога непажљиво спусти после кише (...).“ А о номадизму Кенет Вајт каже: „Номад који постоји у сваком од нас у виду носталгије, у виду могућности, не зна за лични идентитет, 'свест о себи' му је непозната. Не говорећи ни 'мислим', ни 'јесам', он почиње да се креће и у том кретању чини боље од 'мислити' у најпунијем значењу речи, он изражава, изговара неки простор-време многоструких усредсређења, које представља неку врсту наговештаја света.“ Иако је разумљиво да се између Ивановићеве песме и Вајтових теза не може повући једноставан знак једнакости, нека поклапања лако упадају у очи. Наиме, о субјекту ове поезије, о простору и времену из којих он говори у песмама скоро да нема никаквих трагова: на свега

неколико места говори се из првог лица једнине. Личност субјекта је, дакле, намерно прикривена иза „неутралног“ говора о различитим феноменима који је из неког разлога интригирају, и чак ју је тешко наслутити и из избора тих феномена, јер је тај избор хировит и не тежи никаквој вишој конструкцији, никаквој целини. Међутим, уметнички поступак и начин на који гради песме-феномене говоре и о субјекту и о свету. А тај поступак је у највећој мери доследно спроведен у свим песмама, чини се насупрот тези о анархичности из уредничке (БСО) белешке са клапне, и може се једноставно представити моделом једначине, по коме се с једне стране знака једнакости налази мотив из наслова, а на другој страни одређени скуп решења, која субјект бира из другог, још већег скупа решења те једначине. Изабрана решења равноправно стоје једно уз друго, подразумевајући при том постојање читавог низа једнако тачних решења, али су ова изабрана решења истовремено и места сусрета субјекта и света. Тек на тим линијама и тачкама додира (Вајтов простор-време) може се назрети егзистенцијални пртљаг који субјект-посматрач-пописивач вуче за собом: повремено дистанца нестане и говор бива страснији, понекад ироничнији, а тек понеко од поређења се развије у заокруженију, самосталну поетску целину.

Овде је важно задржати се код двеју равни односа између субјекта и света. Прво: свет *Особина* се већ догодио пре *Особина*, на изванредан начин и прошао, али никако као апокалипса или крај света у било ком облику, већ као сложена и многилика људска историја која је у свом дугом и вијугавом ходу појаве, предмете и људе на разне начине означавала, и сви ти знакови још увек су у датом свету присутни. Субјект *Особина* пак није бачен, већ пролази кроз тај свет и на трагу сопственог искуства реагује на одређене „слојеве“ који постоје унутар тих феномена, препознаје их као за њега битне и извлачи на светло језика. Други, и важнији ниво тиче се поменутог искуства: све на шта субјект реагује мора да буде призвано управо његовим искуством, било да је у питању чулни доживљај, референца из прочитане књиге или виђеног филма, или пак да је реч о искуству мишљења. Другим речима, да би уопште реаговао и промислио одређени феномен (попут пужева, фиока, превозних средстава, наранџи итд.), он мора да га је такође на неки начин доживео, и проживео; и потом то искуство у поновном сусрету са својим предметом постаје тема песме. Дакле, искуство које је проверљиво, као и оно које је већ потврђено гарантује „истинитост“ и „оправдава“ песму. Утолико се и метафизички слој у *Особинама* пре свега назире у искуству метафизике, у конкретном „метафизичком догађају“, а не у закључку, не у нечему што долази после догађаја. Зато субјект не тражи свет иза света, па и не верује у њега, он не завирује иза догађаја, он заправо мисли о догађају и мисли догађај, он покушава да, поредећи га са другим, сличним и њему познатим, извуче закључак само о том догађају, он, дакле, пре свега, покушава да проникне у његов специфични механизам: „(...)Особине свијета су диференциране, сума свих особина чинилаца/ који је садрже у себи, на примјер, ако кажем прашина,/ са нечијег кревета се стресе остатак од хране, мрве хљеба/ дају се голубовима и опет се увлачи тама испод ноктију и/ гребе, пијесак је остао у ципели, океани се повлаче и све особине/ се тако комешају и мијешају, пишу и исписују./ Све особине свијета су, понављам, само сума свих особина/ чинилаца које садрже у себи.(...)“

Не само овај аутопоетички извод, већ заправо све песме представљају готово школске примере фигуре карактеристичне за савремену поезију коју Епштејн назива метаболом, а коју карактерише истовремена и безусловна припадност одређеног предмета (теме песме) различитим реалностима, као и испреплетеност и непрекидност прелажења из једне такве реалности у другу. У *Особинама* то се може потврдити и непрекидношћу говора (што показује и горњи навод), односно, доследном употребом зареза (паузе) на местима на којима би се подразумевале тачке (прекиди). Ово непрекидање говора, благи прелази из једне реалности у другу, насупротив уобичајеним границама (тачкама) између њих, уцелињују сам предмет говора, који је онда и гаранција какве такве целовитости, то јест смислености света и говора о свету. Са друге стране, дистанцираност и благо иронична интонација, али још више лексичка прецизност, специфична језичка чистота, сведоче о промишљању доживљеног (овде нема ничег пресног и непосредног), као и о битности и неопозивости тог искуства промишљања, јер из доживљеног произлази.

Тако феномени као линије додира субјекта и света и, истовремено, унутрашње и спољашње координате и једног и другог, постају и места на којима долази до енергетске трансформације унутар новог поетског метаболизма. Насупрот симболизму, и његовом, чини се, увек атрактивном наслеђу, који рачунају са вечитим законима природе и света, па онда симболе које препознају у тим односима нужно посматрају као нешто трајно и непроменљиво, што временом, међутим, ипак, нужно постаје статично и умртвљено – метаболизам савремене поезије свој фокус помера на динамику и варијабилност односа међу бићима, предметима и појавама, које прате епохално убрзање и расипање света. Сасвим ретко и сасвим случајно, као у примеру песме „Пужеви“, поједини мотиви могу израсти у симболе (пужеви: номадство); мада је вероватно тачније рећи да се ради о протосимболима, јер, као што горе цитирани део показује, у песми постоје слике-релације које се ни на који начин не могу довести у везу са номадством (али могу са пужевима).

И на исти онај начин на који појавни свет или прошлост субјекта који остају изван песме готово да бивају савршено ирелевантни за саму ту песму (важан је, дакле, само тај тренутак сусрета света и субјекта и њихово међусобно огледање), тако и песма не претендује на важност изван себе саме; песма, другим речима, не жели да се распростире изван свог тачно одређеног оквира. А све то је заправо врло модерно, прецизно и заокружено. И савршено dostatно.